

MAGYAR KURIR

Indult Bétsből, Pénteken Aprilis' 25-dik napján, 1817-dik esztendőben.

S v é t z i a.

Ezen országban most, mind azok a' féjfiú ifiak, kik az 1796-dik esztendőben születettek, hadi szolgálatra összseiratattak, 's a' jövő Juniusnak 14 napjai alatt fégyverben gyakoroltatván; azután a' Regementek, Brigadánként, lógererekbe gyűlnek. *Stöckholm* mellett is gyűl egy ilyen lóger össze ezen nyáron. Svétziában a' 20 esztendős ifiak befoglalva a' 25 esztendősökig mind katonák, 's ezen 5 esztendőkhöz képpes 5 szakaszokra vagnak osztatva. Ezen fégyvereseknek neme *nemzeti katonaságnak* (militia) nevezetik: de mint említök, minnyájoknak gyakorlott katonáknak kell lenniük, mint-hogy esztendőnként lógerbe gyűlekeznek. A' számjokat összszeéggel valami 500,000-re lehet tenni. Hadakozás' idején ezek közzül számosítatnak a' valóságos szolgálatot tévő (tsalázó) Regementek, részint verbuálás részint pedig a' jószágos lakosoktól való állítás által.

Svétziában a' régi rendtartások szerint, bizonyos Hadi Tanács szokott bizonyos időszakokban összszehivattatni, 's az armádát illető *Gazdasági* fontosabb tárgyakfelett tanácskozni. Huszon három esztendőig tartottak el, a' mellyek alatt ilyen gyűlés nem tartatott mostanig. Ezelőtt 5 hónapokkal hivattatott egy ilyen gyűlés össze. A' neve ennek *Hadi Parancsolat*. — Ez a' gyűlés most új organizáltatást kapott, vagy, új lábra állittatott. Főbb határozásai a' lefolyt 5 hónapok alatt mellyek után már ülésait be is rendezte,

ezek voltak: A' fő tisztségek' vásárlása szorosabb határok közzé vételet; az egy milliónál nagyobb summából álló penziós kassa új gondviselés alá adatott; a' sebes tiszteknék az eddigvalónál nagyobb fizetésekre való lépés engedtetett, 's az árvák' és özvegyek' számára új intézetek fundáltattak. Ezen intézetek a' tiszti kárt 's az ahoztartozókat illetik. A' köz' katonaság' számára különös invalidusházak vagnak rendeltetve.

Üléseit a' Király, a' Koronaörökös, 's *Oskár* Princz' jelenléteknben rekesztetebbe a' Tanács, melynek alkalmatosságával valamint a' Királyhoz úgy ezen Herctzegekhez is különös beszédek intéztettek. A' Koronaörökösnek a' hozzáintézetett beszédre adott feleletéből, ezeket a' nevezesebb mondásokat adták ki némely újságlevelek: —

„A' törvények szövetségese és segítő társa az erő. Mig a' törvények tiszteletben tartatnak, addig nincs dolga az erőnek: hanem, mikor ezek megsértetnek, mikor a' társasági egyenlőség' mértéke megzavertatik, már ekkor a' Státus' oszlopaihoz, a' haza' oltalmazóihoz, kéntelenítetik folyamodni a' nép a' rosz indulatú embereknek megzaboláztatások végett. Ne vessük ki, Uraim! soha elmentémből, hogy az Országok fégyver által tétetnek nagyobbakká, 's tartóságok jó törvények által állittatik erős lábra. De el ne felejtjük soha, hogy ezen törvények, bár mi igazságosok és használatosok legyenek is, idegen Légiók, vagy pedig belső egye-

netlenkedések által felfordíthatnak, ha az, kinek mind ezekre vigyázni kell, egy kevéssé el találja mulasztani a' fegyveres erőnek azonnal való előszollítását, mihe-lyestazazidőpont elkövetkezik, hogy a' nem-zet' akaratjának, mellyet az ő képviselői kifejeztek, tiszteltetést kell szerezni. A' mi szabadságunknak palládiuma az úgy-nevezett *Kiosztatott Armáda* (*), melly a' halhatatlan emlékezetű *XI-dik Károly* teremtménye, a' melly által ő Svétziának lételét bátorságba helyeztette.“ — (*). Ezen katonaságnak neméről kétféle leírást olvasunk az újságlevelekben. Némelyek ezeket olyan katonáknak mondják lenni, kik az országban bizonyos jószágokra kiosztatva lévén, ezen jószágokról had' ide-jén bizonyos mérsékléssel való katonáknak kell kiállani. — Mások így magyarázzák őket: A' Svétziai armáda a' *XI-dik Ká-rolly* elintézése szerint nagyobb részint bizonyos nemzeti katonákból áll, kiknek, megművelésre való földek adattattak. Bé-kesség' idején 10 esztendőre kapnak ezen emberek egy öltöző ruhát. Esztendőnként bizonyos katonai gyakoroltásra is köte-leztetnek. Háború' idején rendszeren fizet-ik őket. A' táborhamenőknek jószágai-
kat az ő othonmaradó szomszédaik műve-lik azalatt.

Frantzia Ország.

Marschal *Massenát* fényes halotti pompával temették-el April. 10-dikén Pá-risban. Több mint 1500 előkelő, polgá-ri és katona renden való kísérői között névszerént említettnek: Hertzeg *Talley-rand*, mint Fő Kamarás, és 14 Marschal-
lok, úgymint: *Kellermann*, *Moncey*, *Lefebvre*, *Mortier*, *Victor*, *Suchet*, *Clarke*, *Coigny*, *Davoust*, *Jourdan*, *Serrurier*, *Perignon*, *Beurnonville*, *Viomenil*. — *Pairek* is voltak nagy számmal jelen. A' sekete posztónak, mel-lyel a' koporsó heterítve volt, négy szeg-leteit, négy Marschallok, *Moncey*, *Mor-*

tier, *Davoust*, és *Jourdan* fogták. A' sornal General-Lajtnánt *Thiebault* ha-
lotti beszédet intézett a' jelenlévőkhez.

Az ezt megelőzőtt napon April. 9-dik napján egy más színű kedvelen katona pompa ment véghez a' *Márs'* mezején. Ez a' Királyi testörző seregből a' *Noail-les'* Kompániáját illette. Előbb mustrát tartottak velle, melynek vége lérén tud-tára adták, hogy az egész Kompánia el van oszlatva. A' történetet így beszélik elő az újságlevelek: „Már néhány napok-tól fogva engedetlenség kezdett vala ezen Kompániánál uralkodni. Haton a' test-örzők közül elmentek a' fő Kapitányhoz Hertzeg *Mouchy*hoz, 's megmondották néki, hogy ők Gróf *Oudinardénak* (a' ki ezen testörző Kompániának Hadnagya volt, hanem az armádánál General-Laj-
nánti rangban van) tovább engedelmekedni nem fognak. A' Királynak tudtára adatott a' dolog, a' ki ezen hat testör-zőknek kassiroztatások eránt azonnal rend-
delést tett, melynek 9-dikben a' mustra után kellett volna véghez menni, hanem a' midőn Hertzeg *Mouchy* az említett 6 embereket a' sorból kiállította volna, az egész Kompánia felszollalván azt kí-vánta, hogy mind a' hatot tegyék vissza szolgálatjokba, mert különben ők is min-nyájan el fogják hagyni a' szolgálatot. Hertzeg *Mouchy* ezt halván a' dolgot hely-
ben mindjárt tudtára adatta a' Királynak, kítől azonnal parantsolatot kapott, hogy az egész Kompániát kassirozza. Hertzeg *Mouchy* tehát a' vitézeket lovaikról le-
szállítván tudtokra adta, hogy a' testörzői szolgálatból elbotsáttatva vagnak, lovai-
kat *Versáliába*, 's magokat a' vitézeket kassármaárestomba küldötte, heten kívül, kiket különös fogházba viletett. Ez a' történet azonközben egyéberánt semmi lármát nem okozott, sőt az egész közön-
ség örvendve szemlélte, hogy a' Király ily bölts keménység által elejít vette egy oly felzendülés' kezdetének, melly az egész

ármádánál nagyon rossz példaadásul szolgálhatott volna.

Sautet nevű Frantzia régi Oberster azzal vádoltatván (Belgiumban), hogy egy ily című motskolódó irásnak: „*XVIII-dik Lajos a maga testvérének XVI-dik Lajosnak gyilkosa*, Kiadója 's elterjesztője lett volna, a' Brüsszeli politikai fenytő ítélőszék' eleibe állítottatott vala megítéltetés végett, de nem találtatván elégséges bizonyságok ellene, a' vád alól felszabadítottatott.

Marschal *Grouchy*, a' ki már néhány hónapoktól fogva Északi Amerikában lakik, már másodikszor pereltetett meg Párisban *per Contumaciam*. Először az első hadi törvényes tanács azt ítélte, hogy ő nem *Competens* a' nevezett Marschalnak megítélésére. Azután a' második hadi törvényes tanács előtt tettek próbát ellene. E' történt April. 8-dik napján. Ez is kimosta belőlle a' kezit, mint nem *Competens*.

Senlis és *Chantilly* vidékeiken (az *Oise*' departamentjében) néhány helységekben kivetkeztették segyvereikből a' nyughalatlankodó lakosokat: azokat ellenben, a' kik magokat tsendesen viselik, nem bántották.

A' két Kamarák' üléseiknek bezáratatása előtt az ő határozásoknak főbb tárgyát tette a' Státus' költségeinek 's jövedelmeinek a' folyó 1817-dik esztendőre tartozó laistroma. Minekutánna ezt a' Rővetek' kamarája meghatározta, által küldötte a' Király a' Pairek' kamarájába, a' hol Marschal *Marmont* is mondott el ezen laistromnak a' Hadi Minister *Hertzeg Feltré*' keze alá tartozó része ellen egy beszédet, melly oly fontosnak találtatott, hogy azolla nyomtatásban a' közönség' eleibe bocsátatott. Nyoltzad réthben 74 levél-lapokat foglal. Az újságlevelek is kiszemeltek belőlle némely megjegyzéseket, mellyek itt következnek röviden: —

„A' Hadiminister' keze alá tartozó

költségekből (gy folytatta szavait Marschal *Marmont*), tsak 8 millió Frankokat törölt-ki a' Rővetek' kamarája: pedig kitörölhetett volna tsaknem 43 milliót. Minekutánna az 1816-dik esztendőbeli rendetlenségeket ezen tárgyra nézve 's azokat a' kimélléseket, mellyek 1817-ben tétettethettek volna, megmútattam, már most más oldalról tekintem ugyan ezen tárgyat, 's ezen kamara tagjai szemeik' eleibe terjesztem azon resultatumokat, mellyeket ezen temérdek költségek által nyertünk. Ha a' gyalogságot tekintem, e' nem seregekből, hanem tsak seregek' töredékeiből, mind egygyütt 100 Batalionokból áll, mellyek közöttül egybenegyben 250 vagy legfeljebb 500 emberek találatnak, 's öszszeséggel 20,000 emberre számláltathatnak. Fő tiszték felesleg, oly Al-tisztek pedig, a' milyenek tsak hadakozás és hosszú szolgálat által szoktak formálódni, igen kevesen találatnak ennek, pedig ezeknek dolgában nem lehetne fogyatkozása Frantzia országnak. Ha valamelly katonai esmerettséggel bíró ember a' mostani Frantzia ármádát meg tekinti, nem lehet, hogy meg ne' győződjék affelől, hogy abban a' legjobb katonáknak el kell vesztetni a' jó katonai lelket. E' természeti következése a' tsapatok' gyengeségének 's rossz organizáltatásának. Ha a' lovasságra vetem szemeimet, ezt még rosszszabb állapotban találok. Némely Regimenteknek tsak a' neve van még meg. Némelyiknek alig van 20, 30, vagy 40 lora. Az ilyenek sem seregnek, sem sereget formáló tőrőköknek nem érnek semmit; tsak arra valók, hogy tiszteket lehessen oda' tenni, 's költséget okozzanak. Akár melly állapotban legyen is Frantzia ország, mihelyest költséget adnak ármádátartásra, azonnal lenni kell lovasságunknak is, nem tsak lovas tsoportok' tőrőkeinek; mert a' lovasság' szolgálatja gyakorlott embereket kíván, arra pedig idő kívántatik. Egy

olyan új lovaság, a' melly most állítottatott lábra, a' tsatába küldetttévén nem kívánatik néki ellenség; semmivé teszi ez maga magát. A' kérdés tehát, mellyet meg kell fejtenünk ez: Miképpen vehetjük a' hadi szolgálatra rendeltetett pénznek a' mostani időbeli körülállások között leg jobb hasznát? Felelet: Leg jobb lenne ahhoz a' sumnához képest, mellyet az ország a' maga mostani terhes körülállásai között ármadatartásra fordíthat, részint egy kised, de jó karbanlévő hadi erőt tartani, részint pedig a' nagy erő *elementumait* jó karban fenntartani. Továbbá az is szükséges volna, hogy az olly emberekből álló csoportokat igyekezzük leginkább fenntartani, kiknek formáltatása hosszabb időt kíván. A' gyalogságnak magának tsak nemzeti seregekből (úgy nevezett *militziából*) kellene állani, hanem a' tsapatok' tőrsokeiknek jó karban való tartásokra kellene nagyon ügyelni. Tsak bizonyos számú Batalionokat, telyes számmal 's jól gyakoroltatva, kellene a' szolgálat-tételre elő állítani. Így rendre minden Regiment elő állana a' foglalatoskodásra, 's a' katonaság nem fogna tsupa színlés lenni. A' sok gyalogságtartásban eleitől fogva tsaka' katonái léleknek formáltatására volt a' czélzás, a' melly eléggé meg örökösödött 25 esztendőknék elforgása alatt a' Frantzia népben. Elegendő valóságos hadi tüzzel bír a' Frantzia nép. Sok békességes esztendőknék elforgása múlva, mikor már sem a' fő sem az al tiszték nem tudnák, mi a' hadakozás, talám lehetne jóvallani a' sok gyalogságtartást. Most nekünk lovaság' tartásán kellene a' lehetőségig iparkodnunk, mert ezeknek gyakor' tatásokra okidő kívánatik; hozzá kell őket a' hadakozáshoz békesség' ideje alatt készíteni. Pénzkimélésnek okáért lovat tsak annyit szükség tartani, a' mennyi gyakorlászvégett kívánatik. Az Artilleriára különös gondot kellene fordítani, ennek tőrsokeit szüntelen

való munkában tartani; az ágyukhoz való minden készülteknek is örökké késznek lenni, mert ezek után késő akkor kapkodni, mikor hasznokat kell venni. —

„Gondos felszámolás után úgy találtam, hogy 106 millió Frankok elegendők lehetnének: 1)ször, a' Királyi testőr seregnek mostani állapotjában való fenntartására; 2)szor, 50,000 lovaságra, kiknek tsak 7000 lovak kívántatnának; 3)szor, 500,000 emberekből álló ármádához szükséges tőrsok csoportokra; 4)szor, egy belsületes Artilleriához tartozó minden materiáléra, 's a' t.“

~~~~~

A' *Benyovszky* Regimentje, a' melly Juniustól fogva Moguntziában volt őrizten, 's mint irtuk vala, már most *Erdélybe* a' maga békességi kvártélyára vissza térni készült, újabb parantsolatot kapott, melly szerint Frantziaországba *Alsátziába* veszi útját, 's *Hagenau* és *Berg-Zabern* között száll kvártélyra.

Az az *Arnault*, a' ki azt a' *Germanicus* nevű szomorú játékot írta, melly a' minap oly nagy veszekedést okozott a' Párisi egygyik theatromon, a' *Regnault de St. Jean d' Angely* sógora. A' felesége' familiájának neve, úgymint *Bonneul* név alatt lakik *Brüsszelben*. Tsak ezen elváltoztatott név alatt szenvedtetett ott meg, különben, mint a' számlévetésbe küldetett több Frantziákat, ötet is elkergették volna Brüsszelsből. — Erről a' Párisi theatromi rút veszekedésről 's következcseiről, mind töhbtöbb anekdotákat hordanak elő az Anglus és Belga újságok. A' dolog annyival rútabb, hogy előre hozzákészülve volt a' két ellenkező rész és pedig nagyobb részint kiöltözött katonák, úgymint, részint Királyi testőrözö részint pedig egyéb felsízetésen lévő tiszték. Amazok az *Arnault* kifütyölői, ezek pedig magasztalói és párfogói voltak. — „A' *Berry* Hertzeg, így beszéll egy Belga újságlevél ezen rút történetről,

sok külső Országi és Frantzia Ministerekkel 's egyéb nagy emberekkel jelen volt 's tulajdon szemével látta ezt a' rút verekedést. A' játék' Lésczitójének barátjait azzal vádolják, hogy a' játékosokkal a' következő plánumot tsinálták volna előre ki; *Talmának*, ki egy fő jádzó, kihivataltván azt kellett volna mondani a' közönség előtt, hogy az író nintsen jelen. Erre a' közönség felkiáltván azt mondotta volna, hogy híjják elő. Erre *Talmának* azt kellett volna felelni, hogy nem lehet, mert az író a' számkivettettek' laistromában van. Eldkor a' közönségnek így kellett volna kiállozni: *kegyelem! kegyelem!* — Hanem ennek az egész plánumnak végrehajthatása semmivé léteztetett, mert *Talmának* megparantsoltattott, hogymikor a' közönség általla fog hivattatni, ne mondjon egyebet, tsak azt, hogy az író nem akarja magát kijelenteni. — *Párisban* azolta, hogy ez a' verekedés történt, a' botokat, minthogy a' verekedés tsak botokkal folyt; *Germanicusnak* nevezik (mint nálunk némelly helyeken régen *Gerundiumnak* vagy *Pax Corporisnak* nevezték). Még ezen estve tsak ugyan nem igazítódott-el egészen ez a' perpatvar; a' következett napon sok duellálás történtek: Így tselekedtek a' többek: között *Jaqueminot* és *Moncey* nevű Obersterek, kik közzül az utolsó a' Marschal fia. De azolta mind kettőt bezárták. Midőn 24-dikben megtudta a' közönség, hogy megtiltatván nem fogják többé jádzeni *Germanicust*, 4 — 5 száz testörző, tsztesereglettek, 's gomblyukaikba fejeér pántlikákat kötvén, így jártak le 's fel tszportosan a' piatzokon 's utzákon, 's mind azoknak kalapjaikra, kiket a' Betsületlegicnak veres pántlikájával vagy ibolya bolrétával előtaláltak, letépték ezen tszfraszogokat. Ez, estve a' *Palais-Royalban* is, elképpen folyt, 's azután is nem kevés duellálást vont maga után. Hogy 25-dikben is így nem

folyt a' dolog, annak tulajdonítják, hogy az esső egész nap esett. —

A' *Londoni Kurir* igen sajnálja, hogy nem játszódhatják a' *Germanicust*, mert nagyon szép darab.

A' *Genti* Püspök Hertzeg *Broglío*, megérkezett *Párisba*.

Amiensből így irtak felőlle April. 8-dikán: „*Broglío* úr a' *Genti* Püspök, négy napoktól fogva itt van. Ma tovább indul *Páris* felé. Azért futott ide által, hogy a' *Belga* ítélőszék által az ő elfogatására kiadott parantsolat elől elálljon. Itt legalább ennek az oknak tulajdonítják útozását.

Elegyes Dolgok.

Gentből való elindulása előtt jónak találta a' Püspök úr, 4 papi személyekből álló *Vicariatust* felállítani. — Az *Antverpiai* kereskedői ítélőbiráknak meghiteltetésék' alkalmatosságával, *Decaters* és *Dutois* nevű birák ilyen nyilatkozattással tették-le a' hitet: — Mi ugyan leteszszük az előnkbe szabott hitet, de oly meghatározotti fenntartással, hogy ha azt a' *Catholica* Szentegyház' feje kárhoztatni fogja, mi úgy fogjuk tartani, mintha azt le sem tettük volna. — Tsak valami 30-ra telik a' száma azoknak a' bírának, *Prókátoroknak* 's egyéb ilyeneknek, kik a' Király eránt való hűség' hitét le nem tették, azt mondván, hogy ellenkezik lelkiismeretjekkel. — *Londonban*, az ott tartózkodó *Portugallus* és *Brasíliai* lakosok, *Te Deum laudamus* énekléssel inneplették a' magok kápolnájokban Aprilis 6-dikát, mint azt a' napot, a' melly *Rio-Janeiroban* a' Királynak VI-dik *Jánosnak* megkoronáztatására volt határozottatva. — *Montevideoból* ilyen levelek indultak Dec. 24-dikén *London* felé: A' mi kikötőhelyünket bézarva tartják egy *Portugalliai* 74 ágyus és három apróbb hajók: hanem a' *Lecor*' seregei, mellyek vidékeinkre beütöttek, még 100 mértföldnyire vagynak, 's azt hozzuk ki az ő lassú

sietésekből, hogy talám félbe fogják szakasztani ellenünk való plánumjokat. — A' *La-Platai* Egyesült Státusoknál sokáig győzedelmesen szolgált, de végre szerentsétlenül járt Admirális *Brown* állapotjáról, a' ki felől oly sok bizontalanságokat olvastunk, már most bizonyosan írják, hogy az Anglusok által elfogattatott, 's az ő *Herkules* nevű hajója, ő azzal vádoltatván, hogy a' tengeri törvényeket megrontotta, mint igasságos ragomány, elkótyavetyéltetett. Hol van ő maga? nem írják. — Az a' hír, hogy *Anglia*, az Amerikai insurgens Státusok 's a' Spanyol anyaország között, közbenjárói munkát vállalt magára, már kétségbe sem hozattatik az Angliai legújabb tudósításokban: 's mégis más felől ugyan ezen tudósítások jegyzik-meg, hogy éppen ezek az insurgens Spanyol tartományok nagy iparkodással édesítik magokhoz, külömbkülömb Agenseik által, a' szolgálathól elbocsátatva lévő Anglus tisztelket, szép előmeneteleket igérvén nékiek. Ugyan az ő számokra sok hadi muníziót és katonaruházatot vásároltak mostanság Angliában össze. — *Württemberg*: Itt nem régen rettenetes levegői ritkaság történt. Szörnyű szélvész támadván, 's a' menkő a' *Hemmingeni* toronyra leszállván, egyszermind az elektrikus szesz oly nagyon meglepett egy darab vidéket, hogy a' fákak viritő ágaik meggyúlván, gyertyamódra égtek. Az ott járók ijedtekbe' azt gondolták, hogy a' világ végzik, hanem azután neki bátrodván, az égő fák között járkáltak.

B é t s.

Ő Cs. Kir. Felsége kegyelmesen méltóztatott, a' Frankofurtumban öszszegyűlekezve lévő Német Szövetségnél előlülő

Követet C. K. Tanácsos Buol-Schauenstein úr ő Excellenziaját, a' Sz. István Magyar Királyi Rend nagy keresztjével megtisztelni.

Austriában még tegnap 's tegnapelőtt is tsaknem megszűnés nélkül, általában pedig a' folyó Aprilisnek második hetétől fogva tsaknem minden nap, havazott, vagy hideg eső esett. A' hegyek között térdik ér a' hó: de fagyás szerentsére még eddig nem volt: — A' Béts környéki mezőkön, mint lecsett', úgy azonnal el is olvadt a' hó. —

Az Aprilis' elsőbb szép meleg napjaira következett, havazó, esőző, kedvelen szeles időjárás ellen, a' *Triesti* és *Klagenfurti* levelek is panaszolkoznak.

A' Posonyi közönséges levelekszerént, ott a' folyó hónap' 14-dikén, a' N. Vármegye örökös és valóságos Fő Ispánnának Gróf *Pálffy Leopold* úr ő Excellenziajának előlülése alatt, tisztviselői választás tartatván, Első Vice-Ispánná T. Szekhely *Maillath György*, másodikká T. Galanthai *Fekete János* Királyi Pohárnok, Fő Notáriussá T. Belcházi *Bartal György* urak neveztettek ki.

H í r a d á s.

Ő Királyi Hertzegségéhez Hertzeg Alberthez tartozandó, és Nemes Mosony Vármegyében lévő Magyar Ovári Uradalom ezennel kinyilatkoztattja, hogy most folyó Esztendőben, azok, a' kik a' fenn említett Uraságtól Kosokat, Anya Juhokat, és egy esztendő Barányokat akar-nak vásárlani, e' folyó esztendei Szent-Ivány Hava utolsó napjáig tulajdon aláírásaikat azon Uradalomnál adják-be. Magyar-Ovárotf 1817-dik Esztendő Szent-György Hava' 16-dik Napján.

Száz forint huszas pénzért, adtak Váltó czédulában: —
 Aprilis' 22-dik napján 340. — 23-dikén 338 $\frac{1}{2}$ — 24-dikén 330 $\frac{1}{2}$ forintot.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

Trentsénből April. 15-dik napján: — Ámbátor a' nagy lelkű férjfiaknak tulajdonsága azt kívánja, hogy ditső tselekedeteik, mellyeknek jutalmát önnön magokban találják, halgatásban tartassanak; 's Ámbátor ezen nemes érzés' megbántásának félelme engemet is mind eddig tartóztatott, hogy halgassak: de mint-hogy másfelől a' háladatosságnak ösztönét is megfojtani nehéz dolog, 's egyéberánt is minthogy a' szép és nagy tselekedetek' kihirdetésének célja nem mindenkor tsak a' jótévőnek magasztaltatása, hanem egyszersmind oly példaadás is lenni szokott, melly által hasonló szép és jó tselekedetekre mások is meghívhatnának; erre nézve nem tartóztathattam meg magamathogy az itt következő jótéteménynek közönséges kihirdetésére az újságnak kiadóját meg ne hívjam.

Azon alkalmatossággal tudniillik, midőn Fő Méltóságú *Kluch József* Valóságos Belső Titkos Státus-Tanátsos 's Nyitrai Püspök Ur ő Excellentiája, e' most nevezett Püspöki megyéjét személyesen körüljárván egyházi törvényszerént vizsgálta 's ebbéli foglalatosságának alkalmazhatóságával *Trentsén* Szabad Királyi városát is meglátogatta volna, valamint majd minden helységekben nagy lelkűségének 's bőkezűségének jótévő jeleit adta, úgy ezen városban is örökre emlékeztetéssé tette nagy nevét, az által, hogy itt Magyar Nemzeti Oskolának felállítatását rendelvén, annak mind felépíttetésére mind pedig a' tanulókra nézve fundust rendelt, minekutánna tulajdon tapasztalásai meggyőzték ő Excellentiáját arról, hogy egész Püspöki megyéjében annyira meggyökeresedett a' férjfiak' szívében a' magyar nyelvnek szeretete, hogy az atyák javait feláldozni nem sajnállanak fiú gyermekeiknek ezen nyelvben való taníttatá-

sára. Kegyesen állalátni méltóztatott ő Excellentiája, hogy ez a' jó tzeltsak úgy mehelne tökéletességre, ha a' magyar nyelvnek szeretete gyenge nemes szépnemünknek szívébe is hasonló buzgósággal beiktatódná, 's tanulására alkalmatosság nyittatódván ekképpen a' magyar szollás egész anyai nyelvét tétettene: melyhez képpent nem tsak atyai kegyelmének 's gondoskodásának, de igaz hazafiai szeretetének, jelesül pedig a' közlelbbi Országgyűlésekben a' magyar nyelv' tökéletesüléséről hozatott törvényekérránt való figyelmetességének is, valamint az egész hazza' úgy különösen ezen város' lakosai' szívében, ezen emlékeztető oszlopot akarta felállítani ő Excellentiája.

A' *Pesten* kijövé 's a' közhaszonra nézve eléggé nem belsültethető *Nemzeti Gazdának* egygyik utolsó darabját olvasván a' *M. Kurir*' kiadóji, nem tselekedhették, hogy nagyobb elterjesztődése végelt az itt következő szikelyt ki ne nyomtattassák: —

A' mezei *Tsiga*' kártételéről.

Losonczról, Márz. 25-dikén. — Nálunk, jóllehet az éjszokról fekvő szomszéd hegyek, még most is hóval vannak terítve, következőképpen, hideg szeles idők járnak: mindazáltal, azon átkozott séreg, a' *Tsiga* miatt, a' veteményezést. kéntelenségből elkezdtem. Ez az otsmány állat, a' múlt esztendőben, a' kertekben mindent megemésztt; némelylek kéttyszer, háromszor is veteményeztek; még is többeknek, a' tsiga miatt, semmijekse' termett. Tsak azok menthették meg tölle kertjeiket, a' kik vagy mindjárt hóvíz után, aníg a' tsiga el nem szaporodott, veteményeztek; vagy pedig hétről-hétre, annak szedésére hajnalban felkeltek. Én, a' ki egy elhagyatott, de általam tavaly felfogtatott jóforma nagyságú kertemre, körülbe' őt 25 forintot

költöttem; eleinte örömmel szemléltém, fáradságom után, hogy mindenféle veteményeim szépen kikelték: de tsakhamar elszomorodtam, hogy azok az undok férgek azokat ellepték. Elkezdtem tehát én is szedni azokat nagy szorgalmatossággal, egész házam népével együtt; de nem győztük. Erre nézve, kaptam, és a' mezőről, minden este egész rakás, fejér-hátú keserű-laput hordattam, 's ezt, a' bab (vagy talán paszúj?) és az iborka (ugorka) alá rakattam, mindenüvé. De ezzel tsak azt nyertem, hogy a' tsigának egy része a' lapura, más része pedig a' veteményre mászott. Ezt látván, a' laput úgy rakattam-le, hogy a' babot és iborkát ne érje; én tsélotat értem; mert azután, mindazok megmaradtak. A' sárga (murok) répara és petre'sejemre pedig, szabadon, egymás után hanyattam. Azután, mihelyt viradni kezdett, mindjárt puttonokra és tekenőkre szedtem, 's így hordattam - ki a' kertből a' laput, tsigával együtt.

Ez a' munka így folyt tsaknem 2 hónapig. Mások is így tettek egy ideig, de azután belé' untak, 's nem maradt semmi vetemények. Én pedig, számos ház-népemmel, nem tsak egész nyáron éltem a' kertem zöldségéből, hanem a' kertbe vert minden költségeimet is vissza kaptam: mert eleinte, egy ugorka egy garason ment, valamint egy tsó kukoritza is, 's a' t.

Ezek a' tsigák kétfélék: nagyok és kicsinyek. A' nagyobb fajta, tsaknem olyan, mint az ember' kis-úja, sárga-hátú: a' kicsiny pedig, olyan, mint egy zabszem, fakó, és olly' szapora, hogy egy babszékben 50-60 találtatott. De a' nagygya is, némely kertben annyi volt, hogy vékára szedték azokat.

A' *Keszthelyi* mezei gazdasági intézet' nagy és nemes lelkű fundálója Gróf

Festetics György úr ö Excellentiájá, az itt tanuló érdemes nevelőeknek ts tanító-tagolnak, Professoroknak, meglőlőmböztetésekre, egy emlékeztető pénzt metzetett és veretett, a' melynek készítője *Wirth Baptista* János úr, 's a' mely valamint egyfelől ezen naprólnapra tökéletesülő és sok tekintéshéli hasznosságát a' két egész Magyarországára kiterjesztő intézetnek, úgy és kíváltképpen a' Palatinus ö Cs. Fő Hertzegsége' hasznos keresmények' és tudományok' virágzására való figyelmének, igaz hazafini emlékeztető ezimeréről szolgál. Mint hogy ö Cs. Fő Hertzegsége annak alkalmatosságával, midőn 1801-ben a' *Keszthelyi Georgikont* meglátogatta, ugyan ott Aug. 25-dikén a' szántó földön az eke'szarvát megfogván, 's a' szántásvetés legrégibb, 's legtiszteltesebb, de egyszerűmind legterhesebb mesterségét önműn kezeivel megpróbálni méltóztatván; erre nézve Gróf úr ö Excellentiájá jónak találta az említett pénz tárgyául éppen ezen történetet felvenni, mint ezt az ugyanannak oldalain látszó figurák nyilván ábrázolják, mellyek közül a' nevezetesebbek ezek: — Előoldallán látszik egy mező, mellyen a' Fő Hertzeg, Romai ruhában, az eke'szarvát tartja. Az ennek eleibe fogattatva lévő két ökrölkfelett látszik, egy szárnyas Génius trombitával. Itt az aláírás ez: *Auspicata Dies XXIII: Augusti MDCCCL*. Fenn a' karimáján: *Ser. Archid. C. R. Josepho Pal. R. H. Sulcum Ducenté Dies Nobis Meliores Nitent*. Tulsó oldalán látszik az *Esztendő' Istenaszszonya*, mint ezt az ö homlok-költőjén a' *Zodiacus* mutatja; jobbja és balja körül látszanak az esztendő' négy részeinek közönséges címei 's t. A' folyó Aprilis' 7-dikén adta által mély tisztelettel a' Múzeum' Direktora Kir. Tanácsos Miller úr, ezen pénz' első nyomású darabjait, Palatinus ö Cs. Fő Hertzegségének. Nyom. ezüstben 6 lóthot.